

PERHEHOIDON TOIMINTAOHJE

Hyvinkään, Keski- ja Länsi-Uudenmaan alueellinen
lastensuojelun perhehoidon erityisyksikkö Pihlaja

Voimassa 1.1.2017 alkaen
Julkaisija: Perhehoitoyksikkö Pihlaja

SISÄLLYS

JOHDANTO

1 LASTENSUOJELUN PERHEHOITO

- 1.1 PERHEHOIDON LAINSÄÄDÄNTÖ
- 1.2 PERHEHOIDON TARKOITUS JA TAVOITE
- 1.3 HYVINKÄÄN, KESKI- JA LÄNSI-UUDENMAAN ALUEELLISEN LASTENSUOJELUN PERHEHOIDON ERITYISYKSIKKÖ PIHLAJAN ORGANISAATIO
- 1.4 PERHEHOITOYKSIKKÖ PIHLAJAN TEHTÄVÄT JA TYÖNJAKO PIHLAJAN SISÄLLÄ
- 1.5 LASTENSUOJELUN PERHEHOIDON MUODOT PIHLAJAN ALUEELLA
 - 1.5.1 Pitkäaikainen perhehoito
 - 1.5.2 Ammatillinen sijaisperhehoito
 - 1.5.3 Lyhytaikainen perhehoito
 - 1.5.4 Jälkihuollon sijoitus

2 HOIDETTAVIEN MÄÄRÄ JA PERHEHOITAJAN HYVÄKSYMISEN EDELLYTYKSET

- 2.1 HOIDETTAVIEN MÄÄRÄ
- 2.2 MUUT EDELLYTYKSET
- 2.3 PERHEHOITAJA

3 PERHEHOITAJIEN VALMENNUS JA KOULUTUS

- 3.1 PRIDE-VALMENNUS
- 3.2 SUKULAISIJASVANHEMPIEN / LÄHEISVERKOSTON VALMENNUS JA ARVIOINTI
- 3.3 PERHESELVITYS
- 3.4 MUUT VALMENNUKSET

4 PERHEHOIDON PROSESSI

- 4.1 PERHEHOITOPAIKAN HAKEMINEN JA VÄLITYS
- 4.2 TUTUSTUMINEN

5 PERHEHOITOA MÄÄRITTÄVÄT SOPIMUKSET, SUUNNITELMAT JA VALVONTA

- 5.1 ASIAKASSUUNNITELMA JA LAPSEN ASIOISTA VASTAAVA SOSIAALITYÖNTEKIJÄ
- 5.2 TOIMEKSIANTOSOPIMUS
 - 5.2.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö
 - 5.2.2 Irtisanominen ja purkaminen
- 5.3 PERHEHOIDON VALVONTA
- 5.4 PERHEHOITAJAREKISTERI

6 PERHEHOITAJIEN VELVOLLISUUDET

- 6.1 VAITIOLO- JA SALASSAPITOVOLVOLLISUUS
- 6.2 ILMOITTAMISVELVOLLISUUS
- 6.3 YHTEISTYÖ JA YHTEYDENPITOVOLVOLLISUUS

7 PERHEHOITAJALLE MAKSETTAVAT KORVAUKSET JA ETUUDET SEKÄ VEROTUS

- 7.1 KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN (KULUKORVAUS)
 - 7.1.1 Lapsen käyttövarat
- 7.2 ERITYISHOITOPALKKIO
 - 7.2.1 Eryishoitopalkkio pitkäaikaisessa perhehoidossa
 - 7.2.2 Eryishoitopalkkio lyhytaikaisessa perhehoidossa
 - 7.2.3 Kelan vammaistuen suhde erityishoitopalkkioihin
- 7.3 KÄYNNISTÄMISKORVAUS
- 7.4 LAPSILISÄ
- 7.5 SIOITETTAVAN LAPSEN TUTUSTUMISESTA AIHEUTUVIEN KULUJEN KORVAUS PITKÄAIKAIKAISSA PERHEHOIDOSSA
- 7.6 LAPSEN PÄIVÄHOITOMAKSUJEN KORVAAMINEN
- 7.7 PERHEHOITAJALLE MAKSETTAVAT KORVAUKSET PERHEHOITAJAN SAIRASTUESSA
- 7.8 PERHEHOITAJALLE MAKSETTAVAT KORVAUKSET PERHEHOIDON KESKEYTYMISESTÄ PERHEHOITAJASTA RIIPPUMATTOMISTA SYISTÄ
- 7.9 VEROTUS

8 PERHEHOITAJAN OIKEUDET JA SOSIAALITURVA

- 8.1 PERHEHOITAJAN OIKEUS VAPAASEEN
 - 8.1.1 Sijaishoitaja
- 8.2 PERHEHOITAJAN OIKEUS TERVEYS- JA HYVVIVOINTITARKASTUKSIIN
- 8.3 PERHEHOITAJIEN TAPATURMAVAKUUTUS
- 8.4 PERHEHOITAJAN ELÄKETURVA

9 PERHEHOITAJAN TUKI

- 9.1 YKSILÖLLINEN TUKI
- 9.2 RYHMÄMUOTOINEN TUKI
- 9.3 TEHOSTETTU TUKI

10 LAPSI PERHEHOIDOSSA

- 10.1 LAPSEN ASIOISTA VASTAAVA SOSIAALITYÖNTEKIJÄ
- 10.2 LAPSEN HUOLTAJUUS
- 10.3 LAPSEN KOTIKUNTA
- 10.4 LAPSEN PÄIVÄHOITO JA KOULU
- 10.5 LAPSEN PANKKITILI
- 10.6 LAPSEN PASSI JA MATKUSTUSLUPA
- 10.7 LAPSEN VAKUUTTAMINEN

JOHDANTO

Hyvinkään, Keski- ja Länsi-Uudenmaan alueellisen lastensuojelun perhehoidon erityisyksikkö Pihlajan (myöhemmin käytetään nimitystä perhehoitoyksikkö Pihlaja tai Pihlaja) toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten perhehoitoyksikkö toteuttaa lastensuojelun perhehoitoa.

Se sisältää tietoa perhehoidon käytännöistä, menettelytavoista ja mm. tuen muodoista, joten se palvelee molempia perhehoidon sopijaosapuolia, sekä sijoittajakuntaa että perhehoitajaa. Toimintaohje lisää perhehoidon suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta.

Perhehoidon toimintamallin tarkoituksena on luoda alueellisesti yhtenäinen malli siitä, miten perhehoitoa toteutetaan. Perhehoidon toimintaohje on tarkoitettu perhehoitoyksikön työntekijöille, alueen kuntien sosiaalityöntekijöille sekä perhehoitajille.

1 LASTENSUOJELUN PERHEHOITO

Lastensuojelussa perhehoito tarkoittaa lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä tehtävään hyväksytyssä perheessä. Se antaa lapselle ja nuorelle mahdollisuuden perhe-elämään, mikä edistää hänen perusturvallisuuttaan, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystään. Perhehoito on tärkeä osa lastensuojelua ja tarjoaa lapselle hoitavat, mahdollisimman pysyvät ihmissuhteet. Perhehoito on lastensuojelulain mukaan ensisijainen sijaishuollon muoto.

1.1 PERHEHOIDON LAINSÄÄDÄNTÖ

Perhehoitoa määrittäviä lakeja ja perhehoitoon liittyviä lakeja ovat:

- Perhehoitolaki
- Lastensuojelulaki
- Sosiaalihuoltolaki
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- Laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Tapaturmavakuutuslaki
- Hallintolaki
- Hallintolainkäyttölaki
- Laki ja asetus lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä

1.2 PERHEHOIDON TARKOITUS JA TAVOITE

Perhehoidon tarkoituksena on järjestää henkilön hoito, kasvatus tai muu ympärivuorokautinen huolenpito hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus muodostaa läheisiä ihmissuhteita sekä olla tasavertaisena jäsenenä perheessä. Perhehoito pyrkii edistämään hänen hyvinvointiaan sekä tukemaan kasvua ja kehitystä. Perhehoidossa voidaan hoitaa lapsia, nuoria, kehitysvammaisia, pitkäaikaissairaita, mielenterveyskuntoutujia ja ikäihmisiä. Perhehoito voi olla pitkäaikaista tai lyhytaikaista.

1.3 HYVINKÄÄN, KESKI- JA LÄNSI-UUDENMAAN ALUEELLISEN LASTENSUOJELUN PERHEHOIDON ERITYISYKSIKKÖ PIHLAJAN ORGANISAATIO

Perhehoitoyksikkö Pihlajaan kuuluu 12 Uudenmaan kuntaa. Yhteistoimintakunnat ovat Hyvinkää, Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kerava, Lohja, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula ja Vihti. Hyvinkää toimii Pihlajan vastuukuntana. Perhehoitoyksikössä työskentelee perhehoidon esimies, kaksi sosiaalityöntekijää, viisi sosiaaliohjaajaa sekä 2,5 asiakassihteeriä. Henkilöstö on Hyvinkään kaupungin palveluksessa. Perhehoidon esimiehen esimiehenä ja toimikunnan puheenjohtajana toimii Hyvinkään kaupungin perhe- ja sosiaalipalveluiden johtaja.

Yksikön hallinnosta ja sitä koskevasta päätöksenteosta vastaa Hyvinkään kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta. Yhteistoiminnan järjestämistä varten on perustettu sopimuskuntien nimeämistä johtavista sosiaalitoimen viranhaltioista koostuva perhehoidon alueellisen erityisyksikön toimikunta. Toimikunnan tehtävänä on yksikön talousarvioesityksen valmistelu ja esityksen tekeminen yksikön toiminnan kehittämis- ja muutostarpeista, sekä sopimusosapuolien välisen yhteistyön järjestäminen. Toimikunta voi tehdä harkintansa mukaan sopimuskunnille esityksiä yhteistoimintasopimuksen muutoksista. Lisäksi Pihlajassa toimii kehittäjäryhmä, joka koostuu jäsenkuntien sekä perhehoitajien edustajista. Kehittäjäryhmän tehtävänä on valmistella asioita Pihlajan toimikunnalle.

1.4 PERHEHOITOKSIKKÖ PIHLAJAN TEHTÄVÄT JA TYÖNJAKO PIHLAJAN SISÄLLÄ

Pihlaja vastaa sijaisperheiden rekrytoinnista, valmennuksesta, välityksestä ja sijoituksen aikaisesta tuesta. Pihlaja tekee toimeksiantosopimukset perhehoitajien kanssa ja huolehtii perhehoitajille maksettavien palkkioiden ja kulukorvausten maksatuksesta kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Perhehoidon suunnittelu ja kehittäminen Pihlajan kuntien alueella on merkittävä osa yksikön toimintaa.

Perhehoidon esimies

Perhehoidon esimies toimii työryhmän lähiesimiehenä, vastaa Pihlajan hallinnosta ja kehittämisestä sekä toimii toimikunnan esittelijänä.

Pihlajan sosiaalityöntekijät

Pihlajan sosiaalityöntekijät vastaavat PRIDE-valmennuksesta ja läheisverkostovalmennuksista sekä täydennyskoulutusten vetämisistä perhehoitajille. Sosiaalityöntekijät välittävät pitkäaikaisia sijaisperheitä ja ovat näissä sijoitusprosesseissa mukana aina siihen saakka, kunnes lapsesta tehdään toimeksiantosopimus ja lapsi muuttaa sijaisperheeseen. Sosiaalityöntekijät osallistuvat uusien sijaisperheiden rekrytointiin sekä arviointityöhön, jos jo koulutettu tai toiminut perhe haluaa uusia sijoitettuja lapsia. Vuorollaan sosiaalityöntekijät toimivat päivystäjinä välittäen lyhytaikaisia sijaisperheitä tarvitseville. Sosiaalityöntekijät toimivat myös oheishuoltajien yhdyshenkilöinä.

Pihlajan sosiaaliohjaajat

Lain mukaisena perhehoitajan vastuutyöntekijänä toimii Pihlajan sosiaaliohjaaja. Vastuutyöntekijän tehtävä on tukea ja tavata sijaisperhettä. Vastuutyöntekijä tapaa perhehoitajaa noin neljä–kuusi kertaa kahden ensimmäisen sijoitusvuoden aikana ja tämän lisäksi Pihlajan vastuutyöntekijä voi osallistua asiakassuunnitelmapalaveriin tarvittaessa, jos osapuolet arvioivat sen olevan tarkoituksenmukaista. Kahden ensimmäisen sijoitusvuoden jälkeen perheitä tavataan noin kerran vuodessa. Sosiaaliohjaajat osallistuvat uusien sijaisperheiden rekrytointiin sekä arviointityöhön, jos jo koulutettu tai toiminut perhe haluaa uusia sijoitettuja lapsia. Vuorollaan sosiaaliohjaajat toimivat päivystäjinä välittäen lyhytaikaisia sijaisperheitä tarvitseville. Sosiaaliohjaajat vetävät myös perhehoitajille suunnattuja teemailtoja ja pienryhmää juuri aloittaneille perhehoitajille. Pihlajan sosiaaliohjaajille kuuluu myös sosiaalihuoltolain mukaisesta tukiperheoiminnasta vastaaminen.

Pihlajan asiakassihteerit

Pihlajan asiakassihteerit hoitavat Pihlajan yleisiä toimistotehtäviä, tilastointiin, perheiden rekrytointiin, markkinointiin ja tiedottamiseen liittyviä tehtäviä sekä huolehtivat Pihlajan maksuliikenteestä ja kuntalaskutuksesta.

1.5 LASTENSUOJELUN PERHEHOIDON MUODOT PIHLAJAN ALUEELLA

Lastensuojelun perhehoito voi olla toiminnaltaan joko pitkäaikaista tai lyhytaikaista. Lastensuojelussa perhehoitoa käytetään avohuollon tukitoimenpiteenä sekä sijaishuollon muotona huostaanotetulle, kiireellisesti sijoitetulle tai jälkihuoltona sijoitetulle lapselle. Lasta ja hänen perhettään pyritään tukemaan lastensuojelussa ensisijaisesti avohuollon tukitoimin. Mikäli lapsen etu vaatii ja avohuollon tukitoimet ovat riittämättömät, lapsi voidaan sijoittaa oman kodin ulkopuolelle. Perhehoito järjestetään tehtävään hyväksytyssä perheessä. Perhehoidon tehtävänä on auttaa lasta palaamaan takaisin syntymäperheeseensä silloin, kun se on mahdollista ja lapsen edun mukaista.

Perhe voi toimia lastensuojelun lyhyt- tai pitkäaikaisena sijaisperheenä. Huostaanotto on voimassa lain mukaan toistaiseksi. Joidenkin lasten kohdalla sijoitustarpeen voidaan arvioida kestävän aikuisikään asti. Nuoren sijoitus voi jatkua jälkihuoltona enintään 21-vuotiaaksi saakka.

1.5.1 Pitkäaikainen perhehoito

Pihlajan alueella pitkäaikaisesta perhehoidosta puhutaan, kun kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva toimeksiantosopimus perhehoidosta. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olleessaan lapsi asuu oman kodin ulkopuolella. Usein pitkäaikaiseen perhehoitoon sijoitettu lapsi on huostaanotettu tai avohuollon tukitoimena sijoitettu. Lain mukaan sijoituksen tarvetta ja kestoa tulee arvioida vuosittain.

1.5.2 Ammatillinen sijaisperhehoito

Ammatillinen sijaisperhehoito on myös pitkäaikaista ja se on kohdennettu ensisijaisesti sijoitusta tarvitseville 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Ammatillista sijaisperhehoitopaikkaa haetaan lapsen kotikunnan tilauksen perusteella, jolloin sijoitettavalla lapsella on sellaisia erityistarpeita, joihin tarvitaan ammatillista erityisosaamista.

Ammatillinen sijaisperhehoitaja toimii toimeksiantosuhteessa ja hänellä tulee olla sosiaali- tai terveysalan korkeakoulututkinto, riittävä työkokemus lastensuojelun alalta sekä sijoitetun lapsen hoitamiseen liittyvää erityisosaamista. Ammatillista sijaisperhehoitajaa edellytetään jäämään kotiin hoitamaan lapsia tai nuoria. Ammatilliseen sijaisperhehoitoon sijoitetun lapsen tai nuoren hoitaminen on vaativaa ja siksi sijaisvanhemmalta edellytetään alan koulutusta ja näiden lasten tai nuorten hoitopalkkiot ovat korkeammat kuin tavallisessa perhehoidossa. Ammatilliseen sijaisperhehoitoon kuuluu säännöllinen tuki. Ammatillinen sijaisperhehoito ei ole ammatillista perhekotitoimintaa, mutta voi olla sijoittajalle vaihtoehto perhekotisijoitukselle.

1.5.3 Lyhytaikainen perhehoito

Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaiseen perhehoitoon joko avohuollon tukitoimenpiteenä suunnitelmallisesti tai kriisitilanteessa akuutisti ja odottamattomasti kiireellisenä sijoituksena. Lyhytaikaisessa sijaisperheessä yhden vanhemman tulee olla kotona kokopäiväisesti, jotta päivystysluonteiset nopeat sijoitukset onnistuvat. Lapsi voi palautua lyhytaikaisesta perhehoidosta takaisin omaan kotiinsa tai jäädä odottamaan pitkäaikaista sijoituspaikkaa. Tavoitteena on, että lyhytaikaisen sijoituksen tulisi kestää enimmillään kolme kuukautta. Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaiseen perhehoitoon myös vanhempansa/vanhempiensa kanssa kyseiseen toimintaan hyväksytyihin perheisiin.

1.5.4 Jälkihuollon sijoitus

Lastensuojelun sijaishuollossa olleella lapsella ja nuorella on huostaanoton päättymisen jälkeen oikeus jälkihuoltoon 21 ikävuoteen asti. Pihlajassa jälkihuolto voi jatkua perhehoidon sijoituksena, jolloin siitä tulee tehdä kunnassa sijoituspäätös ja Pihlajassa toimeksiantosopimus. Tällöin nuoren sijoitus ja asuminen perheessä jatkuu ja nuoren itsenäistymistä tuetaan itsenäistymissuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Jälkihuollon sijoitus on nuorelle vapaaehtoinen eikä myöskään toimeksiantosopimukseen tule erillistä irtisanomisaikaa.

Jälkihuolto Pihlajassa voi toteutua myös jälkihuollon tukitoimena, jolloin nuori ei enää ole sijoitettuna perheeseen, vaan asuu muualla. Perhe jatkaa kuitenkin nuoren tukemista itsenäistymissuunnitelmassa sovitulla tavalla. Suunnitelmaan voi kuulua myös nuoren vierailuja perheessä, jolloin näistä päivistä saa tukiperhepalkkioiden mukaisen kulukorvauksen.

2 HOIDETTAVIEN MÄÄRÄ JA PERHEHOITAJAN HYVÄKSYMISEN EDELLYTYKSET

Pihlaja hyväksyy uudet perhehoitajat ja välittää perhehoitajia yksikön kuntiin. Välityksessä otetaan huomioon lapsen ja hänen perheensä toive sijoituspaikasta, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän näkemys sopivasta perheestä sekä perhehoitajan valmiudet ja toiveet sijoitukseen tulevasta lapsesta.

2.1 HOIDETTAVIEN MÄÄRÄ

Perhehoitolaki määrää sijoitettavien lasten määrän perhehoidossa. Tapauskohtaista harkintaa voidaan käyttää tilanteessa, jossa on kyse sisarusten sijoituksesta.

- enimmillään 4 lasta / yhden tai kahden vanhemman perhe

Perhehoitolain mukaan hoidettavien lasten määrään lasketaan mukaan alle kouluikäiset hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt.

- enimmillään 6 lasta / kahden vanhemman perhe, joista toisella hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista tulee olla soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- ja kasvatustehtävistä.

Sijoitettavat lapsimäärät arvioidaan aina tapaus- ja perhekohtaisesti. Esimerkiksi perheiden valmiudet vastata useamman sijoitettavan lapsen hoidosta, edellisten sijoitettujen lasten tai perheen kodissa asuvien lasten tilanne sekä perheen kodin tilat vaikuttavat siihen, kuinka monta lasta perheeseen voidaan sijoittaa. Lyhytaikaisissa sijoituksissa on suositeltavaa, että lapset ovat pääasiallisesti yhdestä tai kahdesta perheestä kerrallaan.

2.2 MUUT EDELLYTYKSET

Maantieteelliset etäisyydet

Asiakassuunnitelmassa sovittujen käytäntöjen mukaisesti lapsi tapaa ja pitää yhteyttä omiin vanhempiinsa ja muihin läheisiin ihmisiin säännöllisesti lapsen edun mukaisesti. Perhe, johon lapsi on sijoitettu, sitoutuu kuljettamaan lasta tapaamisiin ja osallistumaan yhteisiin neuvotteluihin. Jotta lapsen ja perheen olisi helppo järjestää tapaamiset ja matkustaminen, perhehoitoyksikkö on suositellut, että perheet sijaitsevat sijoittajakunnasta katsoen:

- Sijaisperheet: enimmillään 200 km etäisyydellä (läheisverkostosijaisvanhemmat voivat olla kauempana)
- Lyhytaikainen perhehoito: enimmillään 70 km etäisyydellä

Sijoitusten tiheys pitkäaikaisessa perhehoidossa

On tärkeää, että perheelle annetaan mahdollisuus luoda suhdetta uuden perheeseen sijoitetun lapsen kanssa. Uusien sijoitusten välissä tulee pääsääntöisesti olla vähintään yksi vuosi, jotta suhteen muodostamiselle on riittävästi aikaa. Kun sijoitus perheessä päättyy, uusi sijoitus on mahdollinen pääsääntöisesti noin puolen vuoden päästä sijoituksen päättymisestä. Tämä mahdollistaa perheelle aikaa työstää päättynyttä sijoitusta ennen uuden perhehoitosuhteen aloittamista. (Tämä kappale ei koske ammatillista sijaisperhehoitoa.)

Perheen keskittyminen tiettyyn toimintaan

Useita ja yhtäaikaista eri toimeksiantoja pyritään välttämään. Pitkäaikaisena sijaisperheenä toimiva perhe ei pääsääntöisesti voi toimia samanaikaisesti lyhytaikaisena sijoituspaikkana tai tukiperheenä, ellei perhesijoitus ole kestänyt jo useita vuosia. Tilanteen arvioinnissa otetaan huomioon lapsen ja perheen kokonaistilanne. Pitkäaikaisessa perhehoidossa on pyrkimys siihen, että sijoitettava lapsi saisi kasvaa mahdollisimman pysyvissä ja rauhallisissa olosuhteissa.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhe toimii pääsääntöisesti pelkästään lyhytaikaisena sijaishuolto- paikkana. Perheeseen ei pääsääntöisesti solmita uusia tukiperhesuhteita tai pitkäaikaisia sijoituksia samanaikaisesti. Lyhytaikaisessa sijaisperheessä on tarkoitus vastaanottaa nopealla aikataululla kriisissä olevia lapsia ja näiden perheiden osaaminen keskittyy kriisityöhön ja lapsen tilanteen vaikuttamiseen. Näillä rajauksilla haluamme turvata lapsen oikeuden saada tarvitsemansa hoito ja huolenpito sekä turvata sijais- ja tukiperheiden jaksaminen.

Pitkään tukiperheenä samalle lapselle toiminut perhe voi ryhtyä pitkäaikaiseksi sijaisperheeksi lapselle, jos lapsen tilanne vaatii sijoitusta ja perhe arvioidaan valmennuksen kautta soveltuvaksi sijaisperheeksi. Tukiperhesuhde voidaan tällöin muuttaa toimeksiantosuhteiseksi perhehoidoksi.

2.3 PERHEHOITAJA

Perhehoitajaksi haluavalle tulee antaa riittävästi tietoa perhehoitajuudesta. Perhehoitajuus on koko perheen yhteinen asia. Koko perheen tulee hyväksyä ajatus perhehoitajaksi ryhtymisestä. Lastensuojelulaki ja perhehoitolaki antavat raamit perhehoitajana toimimisen edellytyksistä. Lakien ohjaamana Pihlajan toimikunta on laatinut seuraavat kriteerit perhehoitajana toimimiseen.

Perhehoitajana voi toimia:

- Henkilö/henkilöt, jotka ovat valmennettuja tehtävään
- Pariskunta tai yksinelävä
- Perheen kasvuympäristön tulee olla lapsiystävällinen
- Perheen kodin tulee olla riittävän tilava; lapselle tulee osoittaa oma ikkunallinen huone/tila. Oma huone tulee olla viimeistään lapsen aloittaessa koulun.
- Perheellä tulee olla aikaa, halua ja kykyä toimia lasten kanssa
- Perheen elämäntilanne ja parisuhde tulee olla vakaa, parisuhteen tulee olla kestänyt vähintään noin viisi vuotta ja yhdessä asumisen vähintään noin kaksi vuotta

Ehdottomat esteet ryhtyä perhehoitajaksi:

- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma perheessä
- Akuutti huoltajuuskiista
- Kriisi omassa elämäntilanteessa
- Vakava sairaus perheessä
- Arjenhallinnan vaikeudet perheessä

Näiden esteiden selvittämiseksi pyydetään seuraavat dokumentit:

- Kotikunnan sosiaalitoimen lausunto perheestä
- Rikosrekisteriote alle 18-vuotiaiden kanssa työskenteleviltä
- Henkilökohtaiset poliisirekisteriotteet
- Lääkäriltä T-todistus. Tarvittaessa perheeltä pyydetään tarkempia hoitavan lääkärin/hoitajan/terapeutin lausuntoja.
- Jos perhe on jo toiminut sijaisperheenä, tukiperheenä tai tukihenkilönä, yhteistyötahoilta (sijoittajakunnat, palveluiden järjestäjät) kysytään yhteistyökokemuksista.

3 PERHEHOITAJIEN VALMENNUS JA KOULUTUS

Perhehoitajaksi ryhtyvällä on oikeus saada ja velvollisuus osallistua valmennukseen, jotta perheellä olisi riittävästi tietoa sijaisperhe toiminnasta. Myös lapsella on oikeus päästä hyväksytyyn ja valmennettuun perheeseen.

Pihlajassa kaikki sijaisperheet saavat valmennuksen tehtävään. Pihlaja järjestää valmennusta ryhmämuotoisesti PRIDE-valmennuksen avulla tai uusien valmennettujen / jo toimineiden sijaisperheiden kohdalla perhekohtaisena perheselvityksenä. Ryhmämuotoinen valmennus järjestetään 2–4 kertaa vuodessa.

3.1 PRIDE-VALMENNUS

PRIDE-valmennuksen tavoitteena on, että sijaisvanhemmuutta harkitsevat saavat riittävästi tietoa ja ymmärrystä perhehoidosta, lastensuojelusta sekä valmiuksista, joita sijaisvanhemmat tarvitsevat pystyäkseen vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. PRIDE-valmennus perustuu perhehoitajilta edellytettäviin viiteen valmiuteen:

- Suojella ja hoivata lasta
- Tukea lapsen yksilöllistä kehitystä
- Tukea lapsen suhteita syntymävanhempiinsa ja turvata lapsen muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuminen
- Sitoutua lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan
- Tehdä yhteistyötä lapsen asioissa.

Pihlajassa on omat Pesäpuu ry:n kouluttamat PRIDE-kouluttajat. Kouluttajina toimivat kokenut sijaisvanhempi ja sosiaalityöntekijä yhdessä. PRIDE-valmennus koostuu yhdeksästä ryhmätapaamisesta sekä vähintään neljästä perhetapaamisesta. Pihlaja järjestää sijaisvanhemmuutta harkitsevien perheiden lapsille sijaissisaruuks-ryhmän PRIDE-valmennuksen rinnalla.

3.2 LÄHEISVERKOSTON VALMENNUS JA ARVIOINTI

Pihlaja käyttää pääsääntöisesti Pesäpuu ry:n käyttöönottamaa perhekohtaista työskentelymallia läheisverkoston valmennukseen ja arviointiin. Pihlajan sosiaalityöntekijä ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekevät yhdessä työparina läheisverkostovanhempien valmennuksen. Perheitä on mahdollisuus valmentaa myös ryhmämuotoisesti ja tarjota heille esimerkiksi Sijaishuollon peruspilarit -koulutusta perhekohtaisten tapaamisten lisäksi.

Ensimmäiseksi kunnassa tehdään sukulais-/läheisverkoston kartoitus. Sukulaisten ohella myös mahdollinen tukiperhe ja muut lapselle läheiset aikuiset voidaan katsoa olevan lapsen läheisverkoston. Mahdollisen sopivan perheen löydyttyä Pihlajasta selvitetään, onko perheen kohdalla olemassa ehdottomia esteitä perhehoitajana toimimiseen. Tämän jälkeen aloitetaan läheisverkostovalmennus ja arviointi. Valmennusprosessin ajatus on luoda lapsen läheiselle mahdollisuus arvioida omaa halukkuuttaan ja kyvykkyyttään toimia perhehoitajana. Valmennuksen aikana myös työntekijät arvioivat läheisverkostosijoituksen mahdollisuutta. Vasta valmennuksen jälkeen läheisverkostovanhempi tekee päätöksensä ryhtymisestä perhehoitajaksi.

Lopullisen valinnan perheestä tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Jos lapsi on jo sijoitettu perheeseen, valmennus voidaan perhehoitolain mukaan järjestää myös vuoden sisällä sijoituksen alkamispäivästä. Lapsen sijoittajakunta huolehtii perhehoidon lakisääteisistä velvoitteista siihen asti, kunnes perhe on hyväksytty Pihlajan toimesta. Mikäli Pihlaja ei hyväksy läheisverkostoperhettä perhehoitajaksi ja siitä huolimatta lapsi/lapset sijoitetaan kyseiseen perheeseen, vastuu toimeksiantosopimuksesta ja sen tuomista velvoitteista jää lapsen sijoittajakunnan sosiaalitoimeen.

3.3 PERHESELVITYS

Perheselvitys tehdään niiden perheiden kanssa, jotka jo toimivat sijaisperheenä tai ovat toimineet sijaisperheenä tai ovat jo käyneet sijaisperheille suunnatun valmennuksen ja ovat halukkaita ottamaan uuden sijoitettavan lapsen perheeseen. Perheselvityksen tekee työpari Pihlajasta. Perheselvitys sisältää kaksi–kolme tapaamista, joista vähintään yksi tapahtuu sijaisperheeksi haluavan kotona. Tapaamiset ovat teemoitettuja ja niihin sisältyy myös kotitehtäviä. Kaikkien perheiden on toimitettava Pihlajaan rikosrekisteriotteet, poliisirekisteriotteet, lääkärintodistukset ja Pihlajasta pyydetään perheen kotikunnan sosiaalitoimen lausunto. Jos perhe on aiemmin toiminut sijais- tai tukiperheenä, toimeksiantokunnan kokemukset yhteistyösuhteesta kysytään kunnasta (perheen luvalla).

3.4 MUUT VALMENNUKSET

Pihlaja järjestää lyhytaikaisille sijaisperheille erillisen koulutuksen, jossa käsitellään vain lyhytaikaiseen perhehoitoon liittyviä teemoja. Sijaishuollon peruspilarit -koulutus on tarkoitettu niille sijaisperheille, jotka ovat aikanaan aloittaneet toiminnan ilman PRIDE-valmennusta tai muutoin kaipaavat täydennyskoulutusta. Nuoruusikäisen sijaisvanhemmille tai nuoren sijaisvanhemmuutta harkitseville perheille järjestetään täydennyskoulutusta nuorten sijoituksista.

4 PERHEHOIDON PROSESSI

4.1 PERHEHOITOPAIKAN HAKEMINEN JA VÄLITYS

Pitkäaikaisen perhehoidon hakeminen ja välitys

Pihlaja rekrytoi ja valmentaa perhehoitajaksi haluavia perheitä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee hakemuksen perhehoitopaikan etsimistä varten Pihlajaan. Hakemus tehdään, kun lapsi tarvitsee sijoitusta kodin ulkopuolelle ja perhehoito nähdään ensisijaisena sijaishuoltopaikkana. Ennen hakemuksen tekoa tulee olla tehtynä lain mukainen lapsen sukulais- tai läheisverkoston kartoitus.

Pihlaja käsittelee lapsen pitkäaikaisen perhehoidon hakemuksen ja kartoittaa mahdolliset sopivat sijaisperheet. Pihlaja esittelee mahdollisen sijaisperheen lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, joka tekee päätöksen sijaishuoltopaikan sopivuudesta kyseiselle lapselle. Valitulle perheelle tehdään lapsesta esitys, jossa annetaan lapsen hoitamisen kannalta välttämättömät tiedot. Perheelle annetaan aikaa arvioida, ovatko he halukkaita ja valmiita jatkamaan sijoitusprosessia.

Pihlajan sosiaalityöntekijä ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tapaavat mahdollisen sijaisperheen, jonka jälkeen yhteisesti päätetään, jatketaanko asiassa eteenpäin. Varsinaisesta sijoitusprosessista vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Lyhytaikaisen perhehoidon hakeminen ja välitys

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi tehdä lyhytaikaisen perhehoidon tilauksen virka-aikana (arkisin klo 9–15) Pihlajan päivystyspuhelimeen (p. 040 155 4411). Kirjallista tilausta ei tarvita. Toimeksiannon saatuaan Pihlajan työntekijä selvittää lyhytaikaisten perheiden mahdollisuutta vastaanottaa sijoituspaikkaa tarvitsevan lapsen. Mahdollisen perheen löydyttyä Pihlajan työntekijä antaa kyseisen perheen yhteystiedot paikkaa tilanneelle kunnan työntekijälle. Kunnan työntekijä ja lyhytaikaista perhehoitoa tarjoava perhehoitaja sopivat keskenään lapsen sijoittamiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä.

4.2 TUTUSTUMINEN

Lapsen ja pitkäaikaisen sijaisperheen tutustumiseen on varattava riittävästi aikaa. Tutustumisten järjestäminen ja organisoiminen ovat lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla. Tutustumisia lapsen sijaishuoltopaikassa tulee olla riittävän tiiviisti ja usein, jotta tutustuminen mahdollistuu molemmiin puolin. Lapsen on hyvä vieraila sijaisperheessä päiväkäyntien ja yövierailujen merkeissä ennen lopullista siirtymistä perheeseen. Tutustumisen suunnitelma tehdään yksilökohtaisesti lapsen edun mukaisesti. Pihlaja maksaa tutustumisista koituvat matkakustannukset uudelle perheelle. Lapsen viettämät päivät mahdollisessa tulevassa sijaisperheessä maksetaan perheelle Pihlajan tukiperheiden mukaisilla palkkioilla. Lomake lapsen viettämistä päivistä perheessä ja matkalasku toimitetaan Pihlajaan sijoitusprosessin päättyttyä.

5 PERHEHOITOA MÄÄRITTÄVÄT SOPIMUKSET, SUUNNITELMAT JA VALVONTA

5.1 ASIAKASSUUNNITELMA

Jokaiselle perhehoitoon sijoitetulle lapselle tehdään lastensuojelun asiakassuunnitelma, jota tarkastetaan ja arvioidaan vähintään kerran vuodessa asiakassuunnitelmaneuvottelussa. Asiakassuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, lapsen, vanhempien ja

sijaisvanhempien tai muiden lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan muun muassa lapsen sekä perheen palvelujen ja tuen tarve, olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, palvelut ja muut tukitoimet sekä asianosaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja tukitoimien järjestämisestä. Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan myös sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, yhteydenpito lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden kanssa sekä se, miten otetaan huomioon lapsen edun mukaisella tavalla tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Asiakassuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä toimittaa kopion asiakassuunnitelmaneuvoitelun muistiosta sijaisperheelle ja perheen vastuutyöntekijälle Pihlajaan.

5.2 TOIMEKSIAENTOSOPIMUS

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitetun osalta erikseen. Toimeksiantosopimus on kahden osapuolen välinen asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittajakunta sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet (Perhehoitolaki). Sopimukseen liittyvistä asioista keskustellaan ja sovitaan yhteisessä neuvottelussa.

Pihlajassa perhehoidon toimeksiantosopimukset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassaoleviksi. Toimeksiantosopimus tarkastetaan tarvittaessa tilanteen muuttuessa tai jos toinen osapuoli sitä vaatii.

Pitkäaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimus tehdään yhdessä Pihlajan sosiaalityöntekijän ja tulevan perhehoitajan kanssa ja se tulee olla tehtynä ennen kuin lapsi siirtyy perheeseen. Lyhytaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimuksen tekevät Pihlajan työntekijät ja postittavat sen allekirjoitettavaksi perhehoitajalle. Sopimuksen allekirjoittavaa perhehoitaja/perhehoitajat ja Pihlajassa perhehoidon esimies. Toimeksiantosopimuksesta postitetaan kopio lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

5.2.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö (Perhehoitolaki 10 §)

- Sopijaosapuolet
- Perhehoidossa oleva henkilö
- Sopimuksen voimassaoloaika
- Palkkionsaaja
- Perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrä
- Palkkioiden maksaminen perhehoidon keskeytyessä
- Käynnistämiskorvaus (koskee pitkäaikaista perhehoitoa)
- Käyttövarat ja niiden maksaminen lapselle ja nuorelle
- Erityisten kustannusten korvaaminen Pihlajan toimintaohjeen mukaisesti
- Sijoitettavan lapsen oikeudet ja perhehoitajan veloitteet
- Perhehoitajan oikeus vapaaseen, vapaan toteuttaminen, palkkion maksaminen vapaan ajalta (koskee lyhytaikaista perhehoitoa) sekä kustannusten korvaaminen vapaan ajalta
- Perhehoitajan oikeus terveys- ja hyvinvointitarkastukseen
- Perhehoitajalle tarjottava tuki, koulutus, työhohjaus ja valmennus sekä niiden toteuttaminen
- Toimeksiantosopimuksen irtisanominen
- Perhehoitajan vakuuttaminen
- Muuta huomioitavaa
- Allekirjoitukset

Palkkio maksetaan perhehoitajalle. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat puoliset, kun molemmat puoliset vastaavat perhehoitoon sijoitetun lapsen hyvinvoinnista.

5.2.2 Irtisanominen ja purkaminen

Perhehoitolaki 12 §:

”Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi.”

Toimeksiantosopimukseen merkitään näkyviin irtisanomisaika, joka on kaksi kuukautta, ellei toisin ole sovittu. Toimeksiantosopimuksen irtisanojan tulee tehdä irtisanominen kirjallisesti. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi päättää lapsen sijoituksen sijaisperheessä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on ilmoitettava lapsen sijoituksen päättymisestä Pihlajaan, joka tekee toimeksiantosopimuksen irtisanomisen. Toimeksiantosopimuksen voi irtisanoa vain sopimuksen allekirjoittaneet osapuolet eli perhehoitaja ja Pihlaja. Kaikkien osapuolien (perhehoitaja, kunnan sosiaalityöntekijä ja Pihlaja) tulee saada kirjallinen tieto irtisanomisesta.

Perhe sitoutuu pitämään lasta kaksi kuukautta irtisanomisen alkamisen jälkeen, mikäli se katsotaan lapsen edun mukaiseksi ratkaisuksi. Uuden sijaishuoltopaikan löytyminen voi viedä aikaa, joten sijoitetun lapsen kannalta olisi ihanteellista, että lapsen vanha sijaisperhe tarvittaessa joustaa aikataulussa uutta sijoituspaikkaa etsittäessä. Perheellä on oikeus saada hoitopalkkio kaksi kuukautta irtisanomisajan alkamisen jälkeen. Kulukorvaus ja erityishoitopalkkio maksetaan siihen saakka, kun lapsi on perheessä.

Jos sijaisperhe perustaa ammatillisen perhekodin, kunta ei sitoudu muuttamaan lapsen perhehoidon voimassaolevaa toimeksiantosopimusta ostopalvelusopimukseksi. Tällöin perhehoidon toimeksiantosopimus irtisanoaan. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä miettii näissä tilanteissa, miten lapsen etu ja hoitosuhteen pysyvyys varmistetaan.

5.3 PERHEHOIDON VALVONTA

Perhehoidon valvontatehtävä jakautuu lapsen sijoittajakunnalle ja Pihlajalle ja kuuluu osana työntekijöiden työtehtäviin. Pihlaja vastaa ennakollisesta valvonnasta: sijaisperheiden valmennuksesta ja perheselvityksestä, sijaisperheiden hyväksymisestä ja sopivan perheen valinnasta sijoitettavalle lapselle sekä sijaisperheelle annettavasta tuesta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa sijoituspäätöksestä kulloiseenkin sijaisperheeseen sekä siitä, että lapsi saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. Toimeksiantosopimuksen mukanaan tuomista velvoitteista vastaa sopijaosapuolena Pihlaja sekä lapsen sijoittajakunta.

Tilanteessa, jossa perhehoitoon sijoitetusta lapsesta on tehty esimerkiksi lastensuojeluilmoitus tai jollekin osapuolelle on syntynyt huoli lapsen olosuhteista, tehdään valvontakäynti kyseiseen sijaisperheeseen. Työparina valvontakäynnillä ovat lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja sijaisperheen vastuutyöntekijä. Perhehoitopaikka voidaan tarkastaa, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Tarkastus voidaan tehdä myös ennalta ilmoittamatta (Perhehoitolaki 22§).

5.4 PERHEHOITAJAREKISTERI

Pihlaja ylläpitää jäsenkuntiansa puolesta perhehoitajarekisteriä, johon jokainen Pihlajaan perhehoitajaksi hakeutuva lisätään. Pihlajassa on käytössä Effica-asiakastietojärjestelmä. Pihlaja vastaa rekisteriselosteen laatimisesta ja saatavilla pidosta. Rekisteriseloste on nähtävillä mm. Pihlajan internet-sivuilla ja yksikön ilmoitustaululla.

6 PERHEHOITAJIEN VELVOLLISUUDET

6.1 VAITIOLO- JA SALASSAPITOVELVOLLISUUS

Perhehoitajaa sitoo vaitiolovelvollisuus ja asiakirjasalaisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000 14 §, 15 §). Perhehoitajalla on oikeus saada hoidettavasta lapsesta kaikki tarpeellinen tieto perhehoidon toteuttamiseksi. Perhehoitaja ei voi antaa hoidettavasta lapsesta tietoa sivullisille hoidon aikana tai sen päätyttyä. Perhehoitaja ei myöskään saa käyttää saamiaan tietoja oman tai toisen hyödyksi tai vahingoksi. Perhehoitoyksikön perheet allekirjoittavat vaitiolositoumuksen ennen lapsen sijoitusta perheeseen. Perhehoitajan tulee säilyttää kaikki lapseen ja hänen taustansa liittyvät asiakirjat lukollisessa kaapissa. Sijoituksen päätyttyä nämä asiakirjat tulee palauttaa lapsen kotikunnan sosiaalitoimeen.

6.2 ILMOITTAMISVELVOLLISUUS

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijälle siihen kuntaan, joka on sijoittanut hoidettavan lapsen, sekä Pihlajaan. Perhehoitajan on ilmoitettava, jos perheeseen sijoitetaan uusia lapsia tai perhehoitajan elämässä ja hänen perheessään tapahtuu elämänmuutoksia (esimerkiksi sairastuminen, parisuhteen muutokset, muutto, biologisen lapsen syntymä). Sijoitetun lapsen tapaturmista, väkivallanteosta tai muista vahingoista tulee aina ilmoittaa kirjallisesti lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa kotikuntansa sosiaalitoimeen siitä, että perheeseen on muuttanut pitkäaikaisesti sijoitettu lapsi.

6.3 YHTEISTYÖ JA YHTEYDENPITOVELVOLLISUUS

Perhehoitaja tekee yhteistyötä perhehoidossa olevan lapsen lähiomaisten, sijoittajakunnan sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää sitoo myös yhteistointavelvoite. Perhehoitajan tulee tukea sijoitetun lapsen ja hänen omaisten yhteydenpitoa ja kanssakäymistä. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä. Sijoitettua lasta voidaan auttaa parhaiten silloin, kun yhteistyö toimii. Yhteistyö edellyttää yhteistyöhalua ja -taitoa kaikilta osapuolilta. Perhehoitaja, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja Pihlajasta vastuutyöntekijä tekevät yhteistyötä sijoitetun lapsen asioissa. Sijoitetun lapsen terapioiden ja muista terveydenhoitoon (esim. lapsen lääkitys ja rokotukset) ja kuntoutukseen liittyvistä palveluiden aloittamisesta tulee perhehoitajan keskustella etukäteen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Näistä asioista päätäntävalta on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä.

7 PERHEHOITAJALLE MAKSETTAVAT KORVAUKSET JA ETUUDET SEKÄ VEROTUS

Perhehoitolaki oikeuttaa perhehoitajan saamaan ainakin laissa määritellyn perhehoitajan vähimmäispalkkion sekä kulukorvauksen. Hoitopalkkio on korvausta perhehoitajalle sijoitetun lapsen hoitamisesta. Hoitopalkkio ei ole palkkaa vaan työkorvausta. Kulukorvauksella katetaan sijoitetun lapsen hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia, kuten ravinto, asumiskulut, terveydenhuollon kulut ja muut jatkuvat tavanomaiset menot.

Pihlajalla on yhtenäiset palkkiot ja kulukorvaukset kaikkien yksikköön kuuluvien kuntien kesken. Palkkiot ja kulukorvaukset vahvistetaan vuosittain Pihlajan toimikunnassa.

7.1 KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN (KULUKORVAUS)

Pihlajan kulukorvaukset ovat lakisääteistä minimikulukorvausta korkeampia ja tällä on pyritty siihen, että kulukorvaus kattaa kaikki lapsen kulut. Kulukorvauksella lapselle hankitut henkilökohtaiset tavarat ovat lapsen omaisuutta.

Kulukorvaus sisältää seuraavat kulut:

- tavanomainen asuminen ja lämmitys
- ravinto
- tavanomainen vaatetus
- tavanomainen hygienia
- tavanomainen terveydenhoito
- perusharrastukset ja välineet (esim. koululiikuntavälineet)
- vapaa-ajan viettoon liittyvät välineet (esim. polkupyörä, pulkka)
- tietokone, puhelin
- kilometrikorvaukset esim. yhteydenpidosta biologiseen perheeseen ja sukuun sekä harrastuksista johtuvista matkakustannuksista.
- opiskeluun liittyvät kustannukset
- ilman lääkärin määräystä myytävät käsikauppalääkkeet sekä tilapäiseen sairastumiseen liittyvät reseptilääkekulut
- terveyskeskusmaksut ja lääkärinpalkkiot
- mopo- ja ajokortti
- mopo
- perheen lomamatkat sekä lapsen passi
- vapaaehtoiset rokotteet
- vapaaehtoiset lapsen vakuutukset
- lapsen leirit (korvataan erikseen ainoastaan niissä tapauksissa, jossa perhehoitaja pitää lapsen loman aikana lakisääteistä vapaata)
- lapsen käyttövarat

Kulukorvauksen lisäksi erikseen korvataan:

- lapsen pitkäaikaiseen sairauteen liittyvät kulut eli reseptilääkkeet ja poliklinikkamaksut
- kohtuulliset kustannukset silmälaseista tai piilolinssit. Lääkärin tai optikon määräämät reseptinmukaiset linssit kokonaisuudessaan ja kehykset enimmillään 200 euroa.
- lapsen tutustuminen tulevaan sijaisperheeseen: lapsen viettämät päivät korvataan mahdolliselle tulevalle pitkäaikaiselle sijaisperheelle tukiperheiden palkkioiden ja kulukorvausten mukaan.

Perhehoidon matkakorvaukset

- Kelan korvaamasta terapiasta tai säännöllisistä sairaala-/poliklinikkakäynneistä aiheutuneita matkakustannuksia haetaan Kelalta. Omavastuusuuden maksaa Pihlaja Kelan päätöstä vastaan. Perhehoitaja toimittaa Kelan päätöksen Pihlajaan.
- Matkakustannukset asiakassuunnitelmaneuvoitteluihin: maksetaan Kelan matkakorvauksen mukaisesti.
- Lapsen tutustuminen tulevaan sijaisperheeseen: tulevalle sijaisperheelle maksetaan kilometrit tutustumiseen liittyviin ajoihin (tapaamiset, neuvottelut, toimeksiantosopimus) Kelan matkakorvauksen mukaisesti
- Mikäli perhehoitoon liittyvät matkakustannukset muodostuvat kohtuuttomiksi, harkitaan kustannusten korvaamista tapauskohtaisesti.

Jälkihuollon kulukorvaus

Jälkihuollon sijoituksissa kulukorvaus kattaa minimissään lapsen asumisen ja ruoan. Perhehoitajan tulee tukea nuorta hakemaan ensisijaiset etuudet; opintotuki, palkka, työmarkkinatuki ym. Jälkihuollon sijoituksen alkaessa tulee sopia, miten vastuu nuoren kuluista jakautuu eri osapuolien kesken.

7.1.1 Lapsen käyttövarat

Lastensuojelulain 55 §:n mukaan kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, sijaishuoltona tai jälkihuoltona sijoitettu lapsi on oikeutettu saamaan käyttövaroja. Käyttövarat on tarkoitettu lapsen omaan käyttöön ja henkilökohtaisia tarpeita varten. Lapselle maksettavia käyttövaroja ei ole tarkoitettu kattamaan lapsen koulunkäyntiä tai harrastuksia, vaan kyse on taskurahan luonteisista varoista. Käyttövaroja ei ole myöskään tarkoitettu käytettäväksi sellaisten hygieniatuotteiden hankkimiseen, joiden katsotaan kuuluvan osaksi perhehoitoa. Lapsella on oikeus itse päättää henkilökohtaiseen käyttöön saamistaan käyttövaroista ja opetella itsenäistä rahan käyttöä. Käyttövarojen määrään ja maksamiseen ei vaikuta myöskään lapsen tai nuoren käyttäytyminen sijaisperheessä. Sijoituspaikan tulee pitää kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen toteutumisesta. Pihlajan toimikunta on linjannut, että käyttövarat tulee raportoida lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kolmen kuukauden välein. Lyhytaikaisessa perhehoidossa käyttövarat tulee antaa lapselle viikoittain.

Lapsen käyttövarat Pihlajan sijaisperheissä

lapsi 5–9 v	lapsi 10–14 v	lapsi 15– v
20 €/kk	40 €/kk	60 €/kk

7.2 ERITYISHOITOPALKKIO

Lapsen perhehoidosta voidaan maksaa erityishoitopalkkiota hoidon erityisen vaativuuden ja sitovuuden takia. Erityishoitopalkkion saaminen edellyttää, että sijaisperheelle aiheutuu tavallista suurempaa vaativuutta ja sidonnaisuutta lapsen hoidosta ja huolenpidosta verrattuna vastaavanikäiseen terveeseen lapseen.

Erityishoitopalkkio on harkinnanvarainen tuki. Pihlajan työntekijä yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa määrittelee, maksetaanko lapsesta erityishoitopalkkiota ja minkä suuruisena. Lapsen hoidon vaativuus ja sitovuus eivät aina ole todettavissa ja arvioitavissa perhehoidon alkaessa ja toimeksiantosopimusta tehtäessä. Lapsen erityishoidettavuutta tarkastellaan pitkin lapsen sijoitusta ja tarvittaessa tehdään määräaikainen toimeksiantosopimuksen liite erityishoitopalkkiosta. Erityishoitopalkkio voidaan myöntää perheelle myös takautuvasti.

Lapsen sairauden tai vamman diagnoosi ei yksin ratkaise oikeutta erityishoitopalkkioon tai sen määrään. Erityishoitopalkkiota koskevan päätöksen tueksi tarvittaessa pyydetään lääkärin, terapeutin ja/tai muiden asiantuntijoiden lausunto.

Perhehoitajalla on oltava valmiudet vastata lapsen erityishoidontarpeisiin, jotta erityishoitopalkkiota voidaan maksaa. Erityishoidettavan lapsen sijoituksen myötä perhehoitajan tueksi tulee antaa riittävä tieto lapsen taustoista ja erityishoidettavuudesta. Perhehoitajalla tulee olla oikeus riittävään lisäkoulutukseen. Perhehoitajan on hyvä ottaa vastaan koulutusta, tukea ja tehdä yhteistyötä selviytyäkseen erityishoidettavan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa mahdollisista erityishoitopalkkioista tehdään erillinen määräaikainen liite toimeksiantosopimukseen. Lyhytaikaisessa perhehoidossa erityishoitopalkkion määrä näkyy aina toimeksiantosopimuksessa.

7.2.1 Erityishoitopalkkio pitkäaikaisessa perhehoidossa

Alla olevat erityishoitopalkkion kriteerit eivät koske ammatillista sijaisperhehoitoa. Ammatillisessa perhehoidossa erityishoitopalkkio myönnetään erityisellä harkinnalla, koska lähtökohtaisesti sijoitettavat lapset tarvitsevat vaativampaa hoitoa.

Erityishoitopalkkion matalin taso: 30 % peruspalkkiosta

Erityishoitopalkkion 1. tason edellytyksenä on, että lapsen hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu tavanomaista suurempaa, vähintään viikoittaista vaativuutta ja sidonnaisuutta. Hoidon sitovuus on toistuvaa verrattuna normaalisti kehittyneeseen saman ikäiseen lapseen. Esimerkiksi lapsen viikoittaiset terapiakäynnit kuljetuksineen voi oikeuttaa 1. tason erityishoitopalkkioon.

Erityishoitopalkkion keskimäinen taso: 50 % peruspalkkiosta

Erityishoitopalkkion keskimäistä tasoa maksetaan silloin, kun lapsen hoidosta ja huolenpidosta aiheutuva vaativuus ja sidonnaisuus ovat haastavaa tai vie päivittäin huomattavasti aikaa. Lapsella voi olla vaikeuksia useilla eri toimintakykyalueilla. Hoidon sitovuus on lähes jatkuvaa verrattuna normaalisti kehittyneeseen saman ikäiseen lapseen. Mahdollisia syitä keskimäisen tason erityishoitopalkkion saamiseen voi olla kokoaikaisen valvonnan tai avustamisen tarve, kehitykseen tai käyttäytymiseen liittyvät diagnosoidut haasteet sekä säännölliset ja pitkään jatkuvat kuntoutustoimenpiteet.

Erityishoitopalkkion korkein taso: 100 % peruspalkkiosta

Erityishoitopalkkion 3. taso on tarkoitettu lapsille, joiden hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu perheelle haastavaa ja ympärivuorokautista sidonnaisuutta ja vaativuutta. Hoidon sitovuus on ympärivuorokautista verrattuna normaalisti kehittyneeseen samanikäiseen lapseen. Lapsi tarvitsee jatkuvaa valvontaa ja ohjausta sairautensa tai huomattavan levottomuuden, aggressiivisuuden, karkailevuuden tai tuhoavan käyttäytymisen takia. Mahdollisia syitä korkeimman tason erityishoitopalkkion saamiseen voi olla vaikeavammaisuus tai vaikea sairaus sekä lapsella vaikea kriisi- tai traumakokemus (joka on akuutissa vaiheessa). Sijaisvanhemmalta edellytetään pääsääntöisesti kotona olemista tai työajan lyhentämistä. Lisäksi perhehoitajalta edellytetään valmiuksia tarvittaessa lisäkoulutukseen.

7.2.2 Erityishoitopalkkio lyhytaikaisessa perhehoidossa

Lyhytaikaisessa perhehoidossa on huomioitava, että lähes kaikki lyhytaikaiseen perheeseen nopealla aikataululla tulevat lapset ovat kriisissä. Lyhytaikaisen perhehoitajan työ on kriisityötä, johon kuuluu se, että lapset käyttäytyvät tavanomaisesta poikkeavammin erityisesti hoidon alussa. Säännöllisen päivärytmin ja turvallisten rutiinien saamisen jälkeen voidaan vasta arvioida lapsen huolenpidosta aiheutuvaa haastavuutta, sidonnaisuutta ja vaativuutta.

Korotettu erityishoitopalkkio

Lyhytaikaisen perhehoidon korotettua erityishoitopalkkiota maksetaan lapsista, joiden hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu perheelle haastavaa ja ympärivuorokautista sidonnaisuutta ja vaativuutta. Lapsi tarvitsee lähes jatkuvaa tai jatkuvaa valvontaa ja ohjausta esimerkiksi sairautensa tai huomattavan levottomuuden, aggressiivisuuden, karkailevuuden tai tuhoavan käyttäytymisen takia. Pienen

lapsen kohdalla erityishoitopalkkio voi tulla kyseeseen todella itkuisen ja tavallista enemmän valvottavan vauvan kohdalla.

7.2.3 Kelan vammaistuen suhde erityishoitopalkkioihin

Työntekijöiden arvioidessa erityishoitopalkkioita heidän tulee selvittää lapsen mahdollisesti saama Kelan vammaistuki ja sen taso. Kelan maksama vammaistuki on porrastettu kolmeen ryhmään lapsen tarvitseman erityishoidon perusteella. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja sijaisperhe yhdessä huolehtivat vammaistuen hakemisesta. Perhehoitoyksikkö Pihlajan kuntien alueella on päätetty, että lapsen sijoittava kunta perii mahdolliset Kelan maksamat vammaistuen, josta lapsen itenäistymisvaroiksi kertyy 40 %:a ja loput menevät kunnalle hoidonkorvaukseksi.

7.3 KÄYNNISTÄMISKORVAUS

Käynnistämiskorvauksella katetaan perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvia kuluja. Käynnistämiskorvaukseen tarkoitetut rahat on käytettävä pääsääntöisesti sijoituksen ensimmäisen vuoden aikana, mutta erityisistä syistä sitä voidaan myöntää vielä toisen sijoitusvuoden aikana. Enimmäismäärä ei ole automaatio, vaan korvauksen myöntämisen peruste on lapsen tarve. Esitykset käynnistämiskorvauksen käytöstä tehdään Pihlajan sosiaalityöntekijälle tai perheen vastuutyöntekijälle, joka tarvittaessa konsultoi lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää. Hankintaesitys tulee tehdä Pihlajaan ennen hankintoja.

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa suurempia ja välttämättömiä sijoituksen alkuun liittyviä hankintoja. Hankinnat ovat lapsen omaisuutta periaatteella, että lapsi voi ottaa ne mukaansa sijoituksen päätyttyä, mikäli se on mahdollista. Käynnistämiskorvauksessa noudatetaan myös mahdollista takaisinperintää. Kuoleentumisaika on kolmesta viiteen vuotta. Käynnistämiskorvausta ei ole tarkoitus käyttää kulukorvaukseen sisältyviin kuluihin. Käynnistämiskorvaukseen kuuluvien hankintojen maksamiseen annetaan ensisijaisesti maksusitoumus nimettyyn liikkeeseen. Poikkeustapauksissa voidaan korvata kustannukset perhehoitajan tilille kuitteja vastaan. Kohtuullisen hintaiset ensihankinnat voidaan kattaa yhden harrastuksen osalta käynnistämiskorvauksella.

7.4 LAPSILISÄ

Lapsilisä maksetaan perhehoitajalle, jonka tulee tehdä lapsilisähakemus Kelaan yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Myös lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitaja on oikeutettu saamaan lapsilisää, kun sijoitus on kestänyt kolme kuukautta.

7.5 SIJOITETTAVAN LAPSEN TUTUSTUMISESTA AIHEUTUVIEN KULUJEN KORVAUS PITKÄAIKASESSA PERHEHOIDOSSA

Sijoitettavan lapsen tutustumisesta maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus niiltä päiviltä, kun lapsi on mahdollisessa tulevassa sijaisperheessä tutustumassa. Myös tutustumisesta aiheutuneet km-korvaukset maksetaan mahdolliselle tulevalle sijaisperheelle Kelan matkakorvauksen mukaisesti.

7.6 LAPSEN PÄIVÄHOITOMAKSUJEN KORVAAMINEN

Lapsen ollessa kunnallisessa päivähoidossa kunta maksaa lapsen päivähoitomaksut. Perhehoitajalle ei tällöin makseta korotettua kotona olevan hoitopalkkiota. Mikäli lapsi tarvitsee kuntouttavista syistä päivähoitoa (max. 4 h/päivä), päivähoito ei alenna perhehoitajan hoitopalkkiota.

7.7 PERHEHOITAJALLE MAKSETTAVAT KORVAUKSET PERHEHOITAJAN SAIRASTUESSA

Hoitopalkkion ja kulukorvauksen keskeytys tulee kyseeseen, mikäli perhehoitaja on sairauslomalla ja lapsen hoito on järjestetty muulla kuin sijaisperheessä. Perhehoitajalle maksetaan enintään 30 vuorokautta hoitopalkkiota, mikäli lasta hoidetaan muulla perhehoitajan sairastumisen aikana. Kulukorvaus keskeytetään 30 vuorokauden jälkeen. Mikäli sijoitetun lapsen perhehoito jatkuu sijaisperheessä perhehoitajan sairauspäivien ajan, perhehoitajan on mahdollista saada sairauspäiväraha ja perhehoidon hoitopalkkio yhtä aikaa.

7.8 PERHEHOITAJALLE MAKSETTAVAT KORVAUKSET PERHEHOIDON KESKEYTYMISESTÄ PERHEHOITAJASTA RIIPPUMATTOMISTA SYISTÄ

Jos perhehoito keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä (esimerkiksi lapsen/nuoren sairaalahoido), voidaan hoitopalkkion maksaminen keskeyttää 30 vuorokauden jälkeen. Palkkiota määrittäessä pitää huomioida, mistä syystä perhehoito on keskeytynyt. Myös mahdollinen perhehoitajan ja lapsen välinen yhteydenpidon jatkuminen lapsen edun mukaisella tavalla tulee huomioida.

Kulukorvausten osalta käytetään harkintaa. Tarvittaessa kulukorvaus puolitetaan tai keskeytetään. Jos keskeytyminen on väliaikaista, tulee kulukorvauksissa huomioida kiinteät kulut kuten asuminen. Tällaisissa poikkeustilanteissa asiasta päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Poikkeustilanne voi kestää enimmillään kolme kuukautta, jonka jälkeen asia arvioidaan uudelleen maksujen osalta.

7.9 VEROTUS

Perhehoitajalle maksettavat hoitopalkkio ja kulukorvaus ovat veronalaista tuloa. Perhehoitajalla on oikeus vaatia verotuksessaan vähennystä kulukorvausta vastaava määrä tulon hankkimisesta aiheutuneina kuluina. Esitetyssä veroilmoituksessa palkkion ja kulukorvausten määrä näkyy tuloina. Tulonhankkimisvähennyksinä näkyvät maksettujen kulukorvausten yhteismäärä. Perhehoitajan vastuulla on tarkistaa veroilmoituksessa olevat tiedot. Mikäli tiedot ovat virheelliset tai puutteelliset, on perhehoitajan huolehdittava itse niiden korjaamisesta.

Perhehoitaja voi pyytää verovirkailijaa ottamaan kulukorvauksen vähennyksenä huomioon jo siinä vaiheessa, kun hän laskee perhehoitajalle ennakonpidätysprosentin (perhehoitajan verokortti). Sen takia verotoimistossa asiointia varten kannattaa valmiiksi laskea, kuinka paljon tulee vuoden aikana saamaan hoitopalkkiota ja kuinka paljon kulukorvausta. Vero peritään tällä prosentilla koko verovuoden ajan palkkioista ja kulukorvauksista.

Jos sijaisperheessä on useita sijoitettuja lapsia kerrallaan ja vuosittaiset menot kasvavat suuriksi, voi olla kannattavaa hakea verovähennyksiä aiheutuneiden kulujen tositteiden perusteella. Perhehoitaja pitää kirjaa tuloista ja menoista ja säilyttää tositteet. Tulonhankkimisesta aiheutuneita vähennyskelpoisia menoja ovat mm. sijoitettujen lasten ruoka-, vaate-, puhelin-, lääke-, vesi- ja jätehuoltokustannukset sekä auton käytöstä johtuvat kulut ja investoinnit. Vähennyksistä todellisten kulujen mukaan saa lisätietoa omasta verotoimistosta.

Perhehoitajana voi myös toimia toiminimellä tai ammatinharjoittajana. Tällöin perhehoitaja maksaa verot ennakoon ennakonpidätysrekisteriin. Perhehoitajalla tulee tällöin olla Y-tunnus maistraatilta. Perhehoitajan lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja eläkevakuutuksen ottaa Pihlaja myös toiminimellä toimivalle perhehoitajalle. Toiminimellä toimiva perhehoitaja voi liittyä työttömyyskassaan, jonka kautta muodostuu oikeus ansiosidonnaiseen päivärahaan.

Hyvinkää, Pihlajan vastuukuntana, tekee verottajalle vuosi-ilmoituksen, jossa annetaan tieto perhehoitajalle maksetuista ennakonpidätyksen alaisista suorituksista sekä myös niistä kulukorvauksista, joista ennakonpidätystä ei ole toimitettu.

8 PERHEHOITAJAN OIKEUDET JA SOSIAALITURVA

8.1 PERHEHOITAJAN OIKEUS VAPAASEEN

Pitkäaikaiselle perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perustella vähintään 14 vrk perhehoitajana (perhehoitolaki). Vapaat tulee pitää pääsääntöisesti kalenterivuoden aikana (niiden kertymisen jälkeen). Vapaita ei pääsääntöisesti voi pitää etukäteen, eikä vapaita voi vaihtaa rahaksi. Perhehoitajan on syytä harkita vapaiden pitämistä lapsen tilanne huomioiden (esim. sijoituksen alkuvaihe / pienet lapset).

Lyhytaikaisissa sijoituksissa vapaapäivien hoitopalkkio maksetaan kuukausittain. Hoitopalkkio maksetaan kahdelta vuorokaudelta sellaisilta kuukausilta, joina perheessä on ollut lapsi/lapsia vähintään 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa. Maksettavat vapaapäivät eivät ole lapsikohtaisia.

Jälkihuollon sijoituksissa vapaapäivien hoitopalkkio maksetaan kuukausittain rahana, mikäli perheessä ei ole muita kuin täysi-ikäinen jälkihuollon sijoituksessa olevia lapsia. Hoitopalkkio maksetaan kahdelta vuorokaudelta sellaisilta kuukausilta, joina perheessä on ollut jälkihuollon sijoituksessa oleva lapsi/lapsia vähintään 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa. Maksettavat vapaapäivät eivät ole lapsikohtaisia.

Lapsen sijoittajakunta ja Pihlaja vastaavat pitkäaikaisen perhehoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi sijaishoidon järjestämisestä sijoitetulle lapselle. Yksi vaihtoehtoista on sijaishoitaja. Perhehoitaja voi pitää vapaitaan myös lapsen ollessa esimerkiksi lomaleireillä, jolloin leiri voidaan korvata erikseen. Tällöin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on tehtävä varasuunnitelma siihen, että leiri jostain syystä keskeytyisi.

Lapsen vierailut biologisten vanhempien/suvun luona eivät pääsääntöisesti ole perhehoitajan vapaa, koska vapaalta käsin perhehoitajan ei tarvitse ottaa lasta takaisin luokseen. Lapsen ja hänen läheisten ihmisten tapaamisten aikana perhehoitajalla tulee olla valmius ottaa lapsi takaisin, mikäli vierailu päättyy odottamattomasti. Tällöin kyseessä ei ole perhehoitajan vapaa vaan lapsen yhteydenpito läheisiinsä.

8.1.1 Sijaishoitaja

Sijaishoitajat toimivat perhehoitoon sijoitetun lapsen hoitajina perhehoitajan lakisääteisen vapaan aikana. Sijaishoitaja voi tulla perhehoitajan tai sijoitetun lapsen luonnollisesta verkostosta. Sijaisperheet voivat myös sijaistaa toisiaan. Pihlaja hoitaa sijaishoitajan perheselvityksen sekä hoitopalkkiot ja kulukorvaukset. Perhehoitoyksikkö Pihlaja pyrkii rekrytoimaan ja välittämään sijaishoitajia perhehoitajien vapaiden mahdollistamiseksi. Sijaishoitajia koskevat perhehoitolain mukaiset lapsimäärät. Sijaishoitajia sitoo vaitiolovelvollisuus ja asiakirjasalaisuus.

Sijaishoitajaksi ryhtymisen ehdottomat esteet:

- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma perheessä
- Akuutti huoltajuuskiista
- Kriisi omassa elämäntilanteessa
- Vakava sairaus perheessä
- Arjenhallinnan vaikeudet perheessä

Sijaishoitajien toimeksiantosopimukset vapaiden sijaistamisen osalta ovat voimassa toistaiseksi. Sijaishoitosopimus raukeaa, kun sijaishuollon tarve lakkaa. Perhehoitajan vapaiden aikana sijaishoitajalle maksetaan Pihlajan tukiperheiden mukaiset palkkiot ja kulukorvaukset. Sijaishoitajalle ei makseta kulukorvausta, mikäli lapsen hoito tapahtuu sijaisperheen kotona. Sijaishoitajille maksetaan korotettua hoitopalkkiota, mikäli lapsesta maksetaan perhehoitajalle 50 %:n tai 100 %:n erityishoitopalkkiota. Palkkio maksetaan lapsikohtaisesti sijaishoitoperheen toiselle vanhemmalle. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat puoliset, kun molemmat puoliset vastaavat sijaishoitoon tulevan lapsen hyvinvoinnista.

8.2 PERHEHOITAJAN OIKEUS TERVEYS- JA HYVINVOINTITARKASTUKSIIN

Päätoimisille perhehoitajille järjestetään mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi. Terveys- ja hyvinvointitarkastukset järjestetään tarvittaessa myös muille kuin päätoimisille perhehoitajille, jos perhehoitajalla ei ole oikeutta muutoin työterveyshuollon palveluihin.

8.3 PERHEHOITAJIEN TAPATURMAVAKUUTUS

Hyvinkään kaupunki on Pihlajan alueen kuntien puolesta vakuuttanut perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta (Perhehoitolaki 20§, Tapaturmavakuutuslaki 3§).

Tapaturmavakuutus on voimassa silloin, kun vamma tai sairaus tapahtuu työn suorittamisen aikana tai työstä johtuvista olosuhteista (esim. lapsen hoitotilanteessa perhehoitajan selkä venähtää lasta nostaessa tai perhehoitaja kaatuu kauppareissulla). Perhehoitajan vapaa-ajalla tapahtuneet vahingot eivät kuulu tämän vakuutuksen piiriin.

Mikäli perhehoitajalle tapahtuu työtapaturma, tulee perhehoitajan mennä yleislääkäritasoiseen lääkäriin joko kunnalliselle tai yksityiselle puolelle. Tämän jälkeen tulee viipymättä (ensimmäisenä arkipäivänä) ilmoittaa tapaturmasta perhehoitoyksikkö Pihlajaan vastuutyöntekijälle tai Pihlajan päivystyspuhelimeen. Pihlajan nettisivujen extranetistä löytyy tarkempi ohje siitä, miten toimitaan tapaturman sattumisen jälkeen.

8.4 PERHEHOITAJAN ELÄKETURVA

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaiissa (549/2003). Perhehoitajalle kertyy eläkettä kaiken suuruisesta hoitopalkkiosta. Perhehoitajalla on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 63 vuotta täytettyään. Eläkettä karttuu 68 ikävuoteen saakka, mikäli hän jatkaa perhehoitajana. Perhehoitajia suositellaan lisäämään eläketurvaansa vapaaehtoisella eläkevakuutuksella. Perhehoitajan tulee ilmoittaa eläkkeelle jäämisestään hyvissä ajoin omalle vastuutyöntekijälle. Perhehoitajan jäädessä vanhuuseläkkeelle tehdään Pihlajassa nk. tekninen katkaisu, mikäli perhesijoitus jatkuu: viimeisenä ns. työikäpäivänä päätetään voimassa oleva toimeksiantosopimus ja ensimmäisestä eläkkeellä oloapäivästä alkaen tulee tehdä uusi toimeksiantosopimus.

9 PERHEHOITAJAN TUKI

Perhehoitoyksikkö Pihlaja vastaa perhehoitajien lakisääteisestä tuesta lapsen sijoituksen aikana. Tukimuodot voidaan jakaa yksilölliseen tukeen, ryhmämuotoiseen tukeen ja tehostettuun tukeen. Perhehoitoyksikkö Pihlajan järjestämän tuen lisäksi perhehoitajilla on oikeus asuinkuntansa tarjoamiin sosiaalihoitolain mukaisesti lapsiperheille annettaviin tukitoimiin, kuten kotipalveluun.

9.1 YKSILÖLLINEN TUKI

Sijoituksen alkaessa perhehoitajalle nimetään Pihlajasta perhehoitolain mukainen **vastuutyöntekijä**. Sijoituksen alussa perhettä pyritään tukemaan tiiviimmin. Ensimmäisen kahden vuoden aikana Pihlajan vastuutyöntekijä tapaa perhehoitajaa ja perhettä 4-6 kertaa perheen kotona tai muualla sovitussa paikassa. Myöhemmin vastuutyöntekijä tapaa perhettä vähintään kerran vuodessa tai tarpeen mukaan. Tapaamisten välillä Pihlajan vastuutyöntekijä voi pitää yhteyttä perhehoitajaan puhelimitse ja sähköpostilla. Tapaamiset ovat suunnitelmallisia ja tavoitteellisia.

Pihlajasta tarjottavan tuen ohella sijaisperheellä on kontakti lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään ja lapselle järjestetään säännöllisesti asiakassuunnitelmaneuvottelu, johon sijaisperhe osallistuu. Perhehoitajan vastuutyöntekijä Pihlajasta osallistuu asiakassuunnitelmaneuvotteluihin tarvittaessa.

Yksilölliseen tukeen kuuluu myös mahdollisuus **kokemusasiantuntijaan**. Uudet ja haastavassa tilanteessa olevat sijaisperheet voivat saada koulutetun kokemusasiantuntijan tukea. Kokemusasiantuntijat ovat pitkään toimineita perhehoitajia. Kokemusasiantuntija, sijaisperhe ja vastuutyöntekijä sopivat tavoitteet tuelle sekä sen määrän. Samat kokemusasiantuntijat ovat myös perhehoitajuutta harkitsevien perheiden käytettävissä. Näiden henkilöiden yhteystiedot löytyvät Pihlajan kotisivuilta ja heihin on mahdollista olla yhteydessä ja kuulla autenttisia kokemuksia perhehoitajana toimimisesta.

9.2 RYHMÄMUOTOINEN TUKI

Ensimmäisen sijoitusvuoden aikana perhehoitajan suositellaan osallistuvan ohjattuun **pienryhmätoimintaan**. Pienryhmän ohjaajina toimivat Pihlajan työntekijät ja mukana on myös kokenut perhehoitaja. Pienryhmän tapaamisia on noin 8–10 ja ryhmä kokoontuu 9–10 kuukauden ajan. Ohjatun pienryhmätoiminnan loputtua perhehoitajia kannustetaan jatkamaan Pihlajan järjestämässä ryhmätyönohjauksissa

Työnohjausta tarjotaan Pihlajan alueen perhehoitajille lain mukaisesti. Työnohjaus toteutetaan ryhmämuotoisena ja ryhmän vetää koulutettu työnohjaaja. Tarkoitus on, että perhehoitaja osallistuu pienryhmään sijoituksen alussa (ks. edellä) ja siirtyy sitten työnohjausryhmiin. Työnohjauksiin on oikeus osallistua koko sijoituksen ajan.

Teemailtoja järjestetään muutaman kerran vuodessa. Niihin voivat osallistua kaikki Pihlajan alueen perhehoitajat. Niitä pitävät yleensä Pihlajan työntekijät, joskus niissä voi olla myös ulkopuolinen luennonjohtaja. Iltojen aiheista ja teemoista voi esittää ehdotuksia ja toiveita Pihlajaan. Teemailloista ilmoitetaan Pihlajan nettisivuilla ja Facebookissa.

Pihlaja järjestää myös **täydennyskoulutusta** perhehoitajille ja **virkestystä** perheille 1–2 kertaa vuodessa. Virkestys voi olla esimerkiksi yhteinen teatteriretki, urheilutapahtuma, huvipuisto, talvirieha, kesäpäivä, pikkujoulu ym.

9.3 TEHOSTETTU TUKI

Perhehoitajalle voidaan tarjota tehostettua tukea perhetilanteen sitä vaatiessa ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän harkinnan mukaan. Päätöksen tehostetusta tuesta tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Kriisitilanteeksi katsotaan esimerkiksi tilanne, jossa on riski sijoituksen katkeamiselle. Tehostetun tuen tavoitteena on turvata sijoituksen jatkuminen.

Tehostettu tuki suunnitellaan yhdessä perhehoitoyksikkö Pihlajan kanssa. Tehostettua tukea suunnittelee ja koordinoi sijaisperheen vastuutyöntekijä yhteistyössä perheen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Tehostettu tuki on aina määräaikaista ja selkeästi rajattua. Tehostet-

tuun tukeen voivat kuulua tiiviit puhelinkontaktit, kotikäynnit ja tarvittaessa perhekohtainen työnohjaus sekä perhetyö tai kotiapu. Tehostetun tukijakson jälkeen tehdään aina yhteinen arviointi jatkotyöskentelystä.

9.4. MUIDEN TAHOJEN ANTAMA TUKI

Perhehoitoliitto ry on perhehoidon asiantuntijajärjestö, jonka toiminnan painopisteitä ovat perhehoitajien ja heidän alueyhdistystensä toiminnan tukeminen, perhehoidon kehittäminen sekä perhehoidosta tiedottaminen. Perhehoitoliitosta tuetaan perhehoitajia mm. neuvonnalla ja konsultoinnilla, järjestämällä vertaisviikonloppuja ja -tapaamisia sekä koulutuksia ja tarjoamalla lakiasianpalveluja. Perhehoitoliitto toimittaa Perhehoitolehteä, jota lukemalla pysyy mukana perhehoidon ajankohtaisissa asioissa. Perhehoitoliitosta löydät lisätietoa osoitteesta www.perhehoitoliitto.fi/.

Perhehoitoliitolla ei ole henkilöjäseniä, vaan jäsenyydestä kiinnostuneet perhehoitajat liittyvän oman alueensa yhdistyksen jäseniksi. **Uudenmaan sijaisperheet ry** toimii Etelä-Suomen alueella ja heidän tarkoituksena on mm. toimia sijaisperheiden etujen valvojana, edistää jäsenistön virkistys- ja koulutustoimintaa ja toimia yhteistyössä viranomaisten kanssa. Uudenmaan sijaisperheet ry pyrkii tukemaan perhehoitajia ja [yhdistyksen internet-sivuilta](#) löytyy tietoa pienryhmistä ja perheiden yhteisistä tapahtumista.

10 LAPSI PERHEHOIDOSSA

10.1 LAPSEN ASIOISTA VASTAAVA SOSIAALITYÖNTEKIJÄ

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on lapsen perhehoitoon sijoittaneen kunnan lastensuojelulain perusteella nimetty työntekijä, joka vastaa lapsen ja hänen perheensä asiakkuudesta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia lapsen osallisuuden toteutumisesta, johon kuuluu mm. antaa lapselle lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden tietoa lapsen omasta ja perheen tilanteesta ja siitä, miksi hänet on huostaanotettu.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa lapsen edun toteutumista. Hänen tehtäviinsä kuuluu laatia lapsen asiakassuunnitelma sekä arvioida ja tarkistaa siihen perustuva muutostyö yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tukee ja auttaa lasta sekä hänen läheisiään lapsen kasvatustehtävässä ja ongelmatilanteiden selvityksessä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat sekä arvioi huostassa pidon jatkamisen edellytykset vähintään asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Hän valmistelee ja tekee lastensuojelun toteuttamiseen liittyvät päätökset sekä vastaa niiden toteutumisesta.

10.2 LAPSEN HUOLTAJUUS

Huostassa olevan lapsen huoltajia ovat hänen omat vanhempansa, jollei huoltajuudesta ole tehty muuta sopimusta tai oikeuden päätöstä. Lapsen vanhempia tulee kuulla lasta koskevissa ratkaisuisissa. Vanhemmalla on huoltajana vireillepano- ja muutoksenhakuoikeus lasta koskevissa päätöksissä, kuten huostassa pidon lopettamisessa tai yhteydenpitoa koskevissa asioissa. Lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen nimestä, uskontokunnasta ja kansallisuudesta sekä käyttää puhevaltaa kaikissa lapsen omaisuuksissa ja taloudellisia asioita koskevissa asioissa.

Kiireellisesti sijoitetun ja huostaanotetun lapsen kokonaisvaltainen vastuu hoidon ja huollon järjestämisestä on viime kädessä sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä eli lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä. Sijaisvanhempi on toimeksiantosopimuksen perusteella lapsen hoitaja ja kas-

vattaja. Hänellä on oikeus tehdä tavanomaiset päätökset mm. päivähoidon ja koulun arkeen sekä harrastuksiin liittyen.

10.3 LAPSEN KOTIKUNTA

Sijoittajakunta pysyy lapsen kotikuntana kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton ollessa voimassa. Kun lapsi muuttaa sijaisperheeseen sijoituskunnan ulkopuolelle, merkitään sijaisperheen asuinkunta lapsen muuttoilmoitukseen tilapäiseksi asuinkunnaksi. Perhehoitajan tulee tehdä hänelle sijoitetusta lapsesta muuttoilmoitus ja tämä on tehtävä noin viikon kuluessa muutosta.

10.4 LAPSEN PÄIVÄHOITO JA KOULU

Sijaisperhe hakee tarvittaessa lapselle päivähoitopaikan asuinkunnastaan. Sijoittava kunta maksaa päivähoitopaikan kokonaiskustannukset. Sijoitetulla lapsella on oikeus käydä koulua asuinpaikkakunnallaan ja kuntien kouluvirastot hoitavat keskenään koulutoimen vastuulla olevat asiat. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä selvittää tarvittaessa lapsen päiväkotij- ja kouluasioita yhteysten- kilöiden kanssa. Lapsen mahdolliset iltopäiväkerhomaksut maksetaan lapsen kotikunnan kautta.

10.5 LAPSEN PANKKITILI

Lapsen huoltajat säilyvät huostaanotosta huolimatta lapsen edunvalvojina (ellei toisin ole määrätty). Käytännössä he voivat nostaa varoja alle 18-vuotiaan lapsensa nimissä olevalta pankkitililtä. Perhehoitaja voi avata omiin nimiinsä tilin, johon hän voi antaa lapselle käyttöoikeuden.

10.6 LAPSEN PASSI JA MATKUSTUSLUPA

Hakemus huostaanotetun lapsen passista jätetään lapsen asuinpaikkakunnan passiviranomaiselle ja siihen tulee toimittaa liitteeksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lupa passin myöntämiseksi. Mikäli huostaanotetun lapsen kanssa matkustaa ulkomaille, on lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä pyydettävä englanninkielellä kirjoitettu lupa siitä, että sijoitettu lapsi saa matkustaa perhehoitajan kanssa tiettyyn maahan tiettyinä aikoina. Sijaisperheen tukee ilmoittaa ulkomaanmatkasta lapsen biologisille vanhemmille ja siitä on hyvä käydä yhteistä keskustelua.

10.7 LAPSEN VAKUUTTAMINEN

Sijoittavalla kunnalla ei ole lakisääteistä velvollisuutta vakuuttaa sijoitettavaa lasta. Sijaisperhe voi halutessaan ottaa lapselle tapaturmavakuutuksen. Mikäli sijaisperhe hankkii lapselle vakuutuksen, tulee mahdollisen rahallisen korvauksen saajaksi laittaa huoltajan sijaan perhehoitajan nimi.

Perhehoitoliitto suosittelee sijaisperheitä ottamaan laajan kotivakuutuksen, johon sijoitettava lapsi liitetään mukaan. Tällöin myös sijoitettavan lapsen omaisuus on mukana perheen kotivakuutuksessa. Sijaisperheen on hyvä ottaa yhteyttä omaan vakuutusyhtiöönsä ja tarkistaa, tuleeko sijoitettavan lapsen tiedot olla mukana vakuutussopimuksessa. Sijaisperhe voi myös vakuuttaa erikseen omistamia arvokkaampia esineitä vahingon varalle. Pihlaja ei maksa lapsen aiheuttamia omaisuusvahinkoja. Mahdollisen lapsen aiheuttaman vahingon vahingonkorvausvastuuta selvitetäessä tarkastellaan perhehoitoon sijoitetun henkilön vastuuta aiheuttamasta vahingosta, perhehoitajan vastuuta ja valvontavelvollisuutta hoidossaan olevan henkilön aiheuttamasta vahingosta sekä sijoittajan vastuuta perhehoidon järjestäjänä. Vahingonkorvausta voidaan myös sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuus ja muut olosuhteet.